

Natuur.stad

PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

Afgiftkantoor Antwerpen X MassPost
Erkenningsnummer P913.972

DRIEMAANDELIJKS LEDENBLAD VAN NATUURPUNT ANTWERPEN STAD - MAART - MEI 2025 - JAARGANG 14 - NUMMER 1
VERSCHIJNT IN MAART, JUNI, SEPTEMBER EN DECEMBER

11DE INHEEMSE PLANTENMARKT

GIERZWALUWEN IN DEN BELL

VERRASSENDE HABITATS IN DE STAD

natuurpunt
ANTWERPEN
STAD

Het wordt waarschijnlijk wel elk jaar ergens gezegd, maar ik ben het eens voor jou nagegaan beste lezer en ik heb het hier alleszins nog nooit gezegd: dit jaar wordt een erg belangrijk jaar voor onze lokale Natuurpuntafdeling Antwerpen Stad.

Eén en ander heeft te maken met de start van de bouw van het Natuurhuis Brialmont. Op het moment dat ik dit schrijf wordt nog gezocht naar de geschikte aannemer voor deze bouw, maar we leven in hoop dat die snel wordt gevonden. Ondertussen zijn er wel nog heel wat voorbereidingen te treffen zodat we in 2026 van start kunnen gaan met onze natuureducatieve werking in het Natuurhuis. Omdat we ook een aantal natuurgidsen nodig zullen hebben, organiseren we dit jaar een opleidingscursus 'Wolvenberggids' (als dit iets voor jou is, er zijn nog een paar plaatsjes: <https://www.natuurpunt.be/agenda/ik-word-wolvenberger-19635>).

Maar ook op het vlak van natuurstudie wordt 2025 een gevuld jaar: zo werd het Europese InNature-project dat we samen met een aantal Antwerpse partners indienden, goedgekeurd en daardoor als één van slechts weinige gekozen uit honderden inzendingen! Het is een 5-jarig project waarbinnen wij het biodiversiteitsaspect van enkele groene inrichtingen in het district Borgerhout zullen begeleiden.

Een ander belangrijk 'feest van de biodiversiteit' vieren we tijdens het 1000-soortenweekend van 13 tot 15 juni in de Schijnvallei. Een eerste aankondiging daarvan vind je op p. 10.

We gaan met specialisten soorten zoeken en registreren in de vallei, die van 't Stad tot in Malle reikt, maar we organiseren ook verschillende publieksactiviteiten tijdens dat weekend, waaronder enkele 'nachtelijke' zoals nachtvinders ontdekken bij een lichtval en een vleermuizenwandeling.

Tot slot, beste lezer, wil ik je aandacht vestigen op onze jaarlijkse inheemse plantenmarkt van 6 april, waarop je weer tal van plantjes kan kopen ten voordele van de stedelijke biodiversiteit, maar waar een sterk ondergewaardeerde plant dit jaar bijzonder in de belangstelling staat, nl. klimop. Deze plant is naast schuil- en nestplaats voor heel wat dieren, ook de belangrijkste nectar-leverancier voor talloze insecten in het najaar.

Je vindt ons dit jaar terug op de Dageraadplaats, waar de editie van 2024 een enorm succes was.

Koen Van Keer - voorzitter

Inhoud

maart - april - mei 2025 - jaargang 14 - nummer 1

Voorwoord	2
Advertentie inheemse plantenmarkt	3
Gierzwaluwprojecten in Antwerpen stad	4
Legaten: Bescherm de natuur die u liefheeft	5
Enorme diversiteit aan habitats in Antwerpen stad (deel 2)	6-7
Wandeling Kooldries en Hoofswear	8-9
1000-soortenweekend Schijnvallei (13,14 en 15 juni 2025)	10
Interview met Kris De Smyter	11
Koekoek	14
Klimop	15
Activiteitenkalender	16

Lokale afdeling

Natuurpunt Antwerpen Stad is de lokale afdeling van Natuurpunt, vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen. Het werkingsgebied omvat de delen van de districten Antwerpen (postcodes 2000, 2018 en 2060) en Borgerhout binnen de Ring en het volledige district Berchem. Lid worden betekent dat je deel uitmaakt van een grote vereniging met meer dan 130.000 gezinnen, die in Vlaanderen 26.000 ha natuurgebied beheert.

Contact

Koen Van Keer, Boomgaardstraat 79, 2018 Antwerpen. (03-226 76 01) info@natuurpuntantwerpenstad.be

Vragen of opmerkingen kan u sturen naar: redactie@natuurpuntantwerpenstad.be

Lid worden

Lidgeld per gezin: € 38/jaar. Te storten op rekeningnummer BE17 2300 0442 3321 met vermelding van je huidig lidnummer of voor nieuwe leden met vermelding van je naam en adres. Je ontvangt dan zowel het nationale tijdschrift Natuur.blad als het lokale ledenblad Natuur.stad. Bovendien krijg je korting bij aankopen in onze Natuur.winkel. Leden van Natuurpunt uit een ander werkingsgebied kunnen voor € 7 een abonnement op Natuur.stad nemen. Te storten op rekeningnummer BE60 5230 8051 9270 met vermelding van je lidnummer, naam en adres.

Giften

Donateurs storten een extra bijdrage bovenop hun lidgeld. Vanaf € 40 per kalenderjaar krijg je een fiscaal attest. Storten kan op BE56 2930 2120 7588 met vermelding 'Wolvenberg - projectnummer 7743'.

Natuur.stad is het driemaandelijks ledenblad van Natuurpunt Antwerpen Stad. Gedrukt op een alcoholvrije pers met inkt op vegetale basis door drukkerij Gazelle, Deurne. Oplage: 2.850 exemplaren.

Redactie: Christiane Lobbestael, Ria Van Bastelaere, Koen Van Keer, Marc Van Outryve, Johan Wyckmans.

Layout: Kolja Aertgeerts, Peter Kluppels

Cover: Inheemse Plantenmarkt van Natuurpunt Antwerpen Stad op de Dageraadplaats, 14 april 2024 (foto: Eva Suls)

natuurpunt

ANTWERPEN
STAD

11^{de}
editie

INHEEMSE PLANTENMARKT

WILDER IS BETER

Zondag 6 april 2025 van 9.30u tot 15u
Dageraadplaats, 2018 Antwerpen
www.wilderisbeter.be

Ontdek ons volledige gamma van
**biologisch gekweekte,
inheemse planten** voor een
maximaal ecologische tuin!
www.wilderisbeter.be

Met klimplanten van **autochtone herkomst!**
Voor **meer biodiversiteit!**

10% korting op vertoon van je lidkaart
Natuurpunt

Onze markt is **makkelijk bereikbaar**
te voet, met je (bak)fiets, of het openbaar vervoer.

Gierzwaluwprojecten in Antwerpen stad

Tekst: Johan Kempeneers, APUS-team - gierzwaluwbescherming

Binnenvest Den Bell. Onder de dakgoot zijn de nestkasten aangebracht (foto: Johan Kempeneers)

Gierzwaluwnestkasten op het binnenvest van Den Bell (foto: Johan Kempeneers)

bouwprojecten van diverse Antwerpse architectenbureaus en projecten van Natuurpunt Antwerpen Stad (NAS), ruim een 300-tal nieuwe nestgelegenheden kunnen creëren. Hierin zijn meegerekend ongeveer een 100-tal nestkasten, die door vogelwerkgroep 'De Stadsmus', in samenwerking met Stad Antwerpen, gratis opgehangen werden bij NAS-leden.

Gierzwaluw in de problemen

Door verplichte renovatiewetten en doorgedreven vernieuwing van bepaalde delen van de Stad Antwerpen (cfr. Het Eilandje), waardoor (meestal onbewust) nesten verdwijnen, komt de gierzwaluw vooral de laatste 10 jaar in de problemen. De dienst Klimaat & Leefmilieu van de Stad Antwerpen geeft al jaren het goede voorbeeld aan haar inwoners door zelf, bij eigen renovatie- en nieuwbouwprojecten van AG VESPA, de gebouwen aan een biodiversiteits-evaluatie te onderwerpen. Samen met biologe Mona Van Dousselaere gaat het Apus-team ('Apus' is het eerste deel van de wetenschappelijke naam van de gierzwaluw) regelmatig op werfbezoek, waarbij ik het luik gierzwaluwen en Mona de algemene biodiversiteit (o.a. huismussen, vleermuizen, insecten, vergroening tuinen en daken, enz. ...) voor onze rekening nemen.

Uitwijkhaven

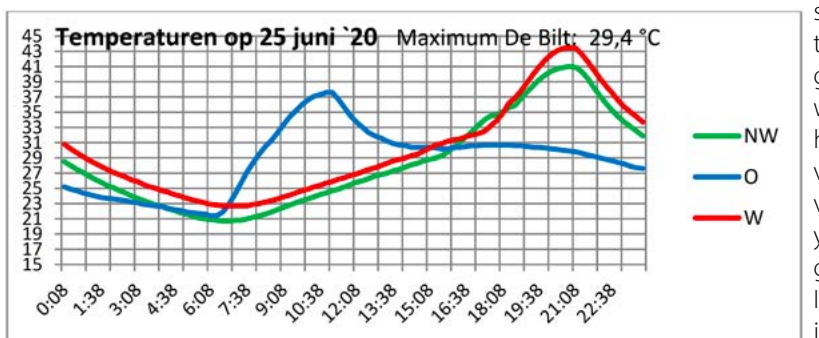
Voor de gierzwaluwen proberen we momenteel een soort uitwijkhaven te creëren, als een rode draad doorheen de stad. Daar kunnen gierzwaluwen, die bij hun aankomst uit het Zuiden eind april hun vertrouwde nest niet meer terugvinden, uitwijken naar nieuwe nestgelegenheden. Het groot aantal stadsgebouwen biedt hiervoor talrijke mogelijkheden. Zo hebben we de afgelopen jaren door het aanpassen van steigergaten aan o.a. de Sint-Jacobskerk, de Sint-Andrieskerk en Het Steen, het voorzien van nestkasten aan diverse gerenoveerde schoolgebouwen, het evalueren van nieuw-

Den Bell

Het recentste project van NAS is een samenwerking met Stad Antwerpen rond de vergroening van de binnenkoer van het stedelijk administratief centrum Den Bell. Deze binnenkoer wordt momenteel omgevormd tot een enorme binnentuin die vrij toegankelijk zal zijn voor de omwonenden. Na evaluatie van de gevels hadden we 11 nestkasten voorzien. Spijtig genoeg bleek bij het monteren, dat we 3 nestkasten niet konden plaatsen doordat de hoogwerker gehinderd werd door een stalen kabel, gespannen dwars boven de binnenkoer, met hangende lampen. Dit resulteerde uiteindelijk in 8 nestkasten die aan de gevel, recht boven de in- en uitgang van deze nieuwe tuin, werden bevestigd.

Oproep

Tenslotte ben ik zo vrij een oproep te doen aan alle leden van NAS die in de stad een noordgerichte gevel hebben, om er één of meerdere nestkasten voor gierzwaluwen te voorzien. Je voorziet hierdoor niet enkel voor gierzwaluwen een nestgelegenheid, maar ook voor de huismussen, die ook geen gaten en spleten meer vinden in de gevels en hierdoor meer en meer de gierzwaluwnestkasten uit noodzaak gaan bewonen. Bij het voorzien van nestkasten is het wel belangrijk om rekening te houden met de beschijning door de zon waardoor de nestkasten (of inbouwneststenen) enorm intern opwarmen (zie temperatuurschema in bijlage). Aarzel niet om mij te contacteren om je gevel te evalueren en dus te bekijken of deze wel geschikt is (ook structureel) om de nestkasten zo ideaal mogelijk te plaatsen. Wens je meer te weten over de gierzwaluw, meld je dan aan voor onze jaarlijkse wandeling 'gierzwaluwen voor beginners' in het oude stadscentrum van Antwerpen. Die vindt altijd plaats op de eerste zondagavond van juli en bezoekt o.a. Het Steen (<https://www.youtube.com/watch?v=c3FzU-d3JMQ>), en de grootste gierzwaluwkolonie met 51 nesten. Inschrijven is nu reeds mogelijk via mail naar jupeke@hotmail.com.

Uit: Temperaturen in gierzwaluwneststenen (Jos Hoekstra en Fred van der Lelie)

Bescherm de natuur die u liefheeft

Bijna iedereen heeft wel een favoriet stukje natuur. Eentje waar u altijd tot rust komt, inspiratie opdoet of waar u mooie jeugdherinneringen aan koestert. Door Natuurpunt op te nemen in uw testament kan u ervoor zorgen dat uw favoriete natuur voor altijd beschermd wordt.

Wij hadden een gesprek met Joost Verbeke, verantwoordelijk voor testamenten en schenkingen bij Natuurpunt.

Gebeurt het vaak dat Natuurpunt een erfenis krijgt?

Natuurpunt ontvangt jaarlijks ongeveer tien legaten. Vaak krijg ik telefoontjes en e-mails van mensen die meer willen weten over hoe ze Natuurpunt in hun testament kunnen opnemen. Ze willen graag informatie voordat ze naar de notaris gaan. Daarom organiseer ik infomomenten in heel Vlaanderen, meestal op uitnodiging van lokale Natuurpuntafdelingen. Daar kan ik kandidaat erfslaters inspireren en informeren.

Wie zijn die mensen die Natuurpunt opnemen in hun testament?

Het zijn meestal natuurliefhebbers die graag wandelen. Mensen die een band hebben met een bepaald natuurgebied, omdat ze er vlakbij wonen of er mooie herinneringen aan bewaren. Het zijn vaak alleenstaanden, maar ook koppels. Zij overwegen om (een deel van) hun vermogen na te laten om de natuur die ze zo koesteren te beschermen.

Voor wie is dat weggelegd, een testament schrijven?

Als u overlijdt zonder een testament, gaat uw erfenis automatisch naar de wettelijke erfgenamen. Wil u hiervan afwijken, bijvoorbeeld door iets na te laten aan een goed doel, dan moet dat vastgelegd worden in een testament. Het maakt daarbij niet uit hoe groot of klein uw vermogen of schenking is. Een testament geeft u simpelweg de mogelijkheid om zelf te bepalen wie uw erfenis krijgt – en wie juist niet.

Is het waar dat de fiscus schenkingen en nalatenschappen aan goede doelen zoals Natuurpunt bevoordeelt?

Jazeker! Goede doelen zoals Natuurpunt betalen geen belastingen meer op schenkingen en legaten. Dit betekent: geen schenkbelasting en geen erfbelasting. Geweldig, toch? Alles wat u aan Natuurpunt nalaat, gebruiken we volledig om natuur te beschermen.

Moet je per se naar de notaris voor een testament?

U kan zelf een testament schrijven en bewaren, maar u kan ook hulp vragen aan een notaris. Wil u weten hoe u Natuurpunt als erfgenaam kan opnemen? Neem dan gerust contact met me op. Ik luister naar uw vragen, geef de nodige informatie en kan alles voor u op papier zetten. Zo bent u goed voorbereid voor de afspraak bij de notaris. In het testament komt precies te staan wat Natuurpunt met uw legaat moet doen, bijvoorbeeld voor welke natuurgebieden of planten en dieren het bedoeld is, zodat dit voor Natuurpunt goed uitvoerbaar is.

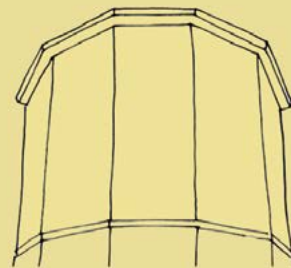

Joost Verbeke
Contactpersoon testamenten en schenkingen
0477-20 47 27
joost.verbeke@natuurpunt.be
www.natuurpunt.be/testament

Gratis infomoment legaten

- 23 april 2025, zijn er twee sessies voorzien: om 15u30 en om 19u
15 min voor aanvang ontvangen we je met koffie en taart.
- 't Oud Kapelleke: Ferdinand Coosemansstraat 127, 2600 Berchem
- Gelieve in te schrijven: Joost Verbeke, legaten@natuurpunt.be, 0477-20 47 27

Kan u niet aanwezig zijn maar wenst u wel meer informatie over uw testament voor een goed doel. Neem dan gerust rechtstreeks contact op met Joost. ■

VITIS

eten + drinken

open

woe-don-vrij — 1600u

zat-zon — 1130u

wij proberen zoveel mogelijk
met lokale producten te werken

allergenen — vraag info aan de bar

reservaties — 0490434346

www.vitis-eten-en-drinken.be

Generaal Drubbelstraat 128, Berchem

Enorme diversiteit aan habitats in Antwerpen stad (deel 2)

Tekst: Koen Van Keer

In het vorige nummer van Natuur.stad behandelden we de stedelijke habitats 'buitenkant gebouwen', 'binnenkant gebouwen' en 'parken en kloostertuinen'. Nu hebben we het over stadstuintjes, plantsoenen en (spoor)wegbermen.

Stadstuintjes: voor verbetering vatbaar

Als er ergens nog serieuze biodiversiteitswinsten te halen zijn in de stad, dan is het wel in de particuliere stadstuintjes. Dat bleek onder meer uit het uitgebreide onderzoek waarbij de spinnenfauna van meer dan 120 Antwerpse stadstuinen werd bemonsterd. Die diertjes vormen (zoals in deel 1 van deze artikelenreeks reeds werd geduïd) namelijk een goede bio-indicator voor aanwezig leven. In alle tuintjes samen werden weliswaar 100 verschillende spinnensoorten aangetroffen, maar als je daarnaast bv. de fauna van enkel het Stadspark legt, dan kom je al aan 121 spinnensoorten. De sleutel tot het verhogen van de biodiversiteit in onze tuintjes werd ook aangereikt door het spinnenonderzoek: het aantal soorten in meer 'natuurlijke' (lees: minder strak onderhouden) tuinen lag immers 25 tot 33% hoger dan in zogenaamd 'propere' tuinen. Dat mag niet echt verbazen. Natuurlijker tuinen bieden doorgaans meer voedsel, structuur en nest- of schuilplaatsgelegenheid voor tal van dieren.

Plantsoenen: klimop als meest waardevolle plant

Ook de kleinere openbare groene plekken in de stad bieden mogelijkheden voor wilde planten en dieren. Het spinnenonderzoek toonde aan dat 5 soorten alleen in deze habitat werden aangetroffen, waaronder één zeldzame soort (tuingroefkopje) met minder dan 10 andere vindplaatsen in België. Een belangrijke plantensoort voor deze habitat is de klimop. Die plant biedt niet alleen een uitstekende leefomgeving voor tal van insecten en vogels, maar is daarnaast ook een cruciale nectarbron in het najaar, wanneer de meeste andere bloeiende planten reeds uitgebloeid zijn. Weetje: klimop was ook de vindplaats in Antwerpen-stad van een nieuwe spinnensoort voor België, de klimop-dwergzesoog. Dit is een piepklein (1,5 mm) bleek spinnetje dat slechts twee eitjes produceert en waarover we verder bijzonder weinig weten. Er werd zelfs

Klimop-dwergzesoog (foto: Rollin Verlinde)

Atalanta's op klimop (foto: Koen Van Keer)

gesuggereerd dat dit spinnetje zich verspreidt door mee te reizen met vogels die nestelen in de klimop.

(Spoor)wegbermen: speciale fauna en flora

Wegbermen zijn een bijzondere habitat in de stad en daarbuiten. Door hun langgerekte strookvorm worden ze vaak gebruikt door planten en dieren om zich te verspreiden over kleinere of grotere afstanden. Onderzoek van de bermen in de Brusselse rand bracht aan het licht dat er erg waardevolle plantenpopulaties in groeien, maar ook in de Antwerpse ringbermen is dat het geval. De Natuurpuntcollega's van de afdeling Hobokense Polder konden aan de hand van wildcamera's vaststellen dat de spoorwegbermen richting de Antwerpse Ring worden gebruikt door zoogdieren als steenmarter, vos en egel, maar ook haas en zelfs een zeldzame ree belandt op die manier wel eens in het bermenlandschap rond de stad. We weten dat ook insecten als vlinders de bermen als begeleidende structuur volgen langs de stad.

Dat wegbermen andere dieren huisvesten dan bv. stadstuintjes, werd mooi aangetoond door twee zeer verwante komkommerspinnetjes die in Antwerpen leven: de gewone komkommerspin en de tweelingkommerspin. Met het blote oog zijn deze twee soorten niet van mekaar te onderscheiden en er is dus nader onderzoek met de stereomicroscoop nodig om ze met zekerheid op naam te kunnen brengen. 41% van alle gewone komkommerspinnen werd aangetroffen in stadstuinen en geen enkele in wegbermen. Van de tweelingkommerspin werd echter 0% aangetroffen in stadstuinen en 35% in wegbermen. Wat juist het ecologische verschil maakt tussen deze twee habitats in de stad, is nog niet grondig onderzocht.

Komkommerspin (foto: Leo Janssen)

Spoorwegbermen herbergen vaak nog een bijzondere fauna omdat de stenen tussen de sporen (= 'ballast') meer opwarmen en dus een warmer microklimaat doen ontstaan. We ontdekten in deze spooromgevingen verschillende spinnensoorten die bekend staan van warmere habitats zoals heides, maar ook rotsmassieven en steengroeves die sterk kunnen opwarmen in de zon. In 2005 vonden we langs de vroegere spoorlijn aan Park Spoor Noord onder meer een nieuwe spinnensoort voor België: Kochs blinker. Het Antwerpse park is tot op vandaag de enige vindplaats

Kochs blinker (foto: Rollin Verlinde)

in België van het kleine, mooie springspinnetje en het is dan ook waarschijnlijk dat deze soort ooit werd ingevoerd via het spoor.

Maar ook bij plantkundigen is al lang geweten dat spoorwgomgevingen vaak bijzondere vondsten opleveren. Langs de sporen aan Park Spoor Oost zijn dat onder meer het stijf vergeet-mij-nietje en druifkruid.

Volgende keer: serres, groendaken en braakgronden. ■

Stijf vergeet-mij-nietje
(foto: Chris Pacqué)

Wandelen tussen oude kleiputten in Kooldries en Hoofsweer

Tekst: Ria Van Bastelaere

Kooldries (17 ha) en Hoofsweer (30 ha) zijn al decennialang in beheer bij Natuurpunt (Kooldries) en Natuur en Bos (Hoofsweer). Beide vormen een natuurgebied vlak naast het kanaal Dessel-Schoten. In de 19de eeuw, tijdens het graven van het kanaal, merkte men dikke kleilagen in de ondergrond op. Een aantal steenfabrieken vestigden zich naast het kanaal om de klei te exploiteren. Zo ontstonden talrijke kleiputten die Kooldries en Hoofsweer kenmerken. In de jaren '50 stopten de kleiwinningen en de putten raakten in verval.

Afwisselend landschap

De voormalige kleiontginningen ontwikkelden zich snel tot zeer waardevolle poelen en bossen. Vandaag zijn de kleiputten gevuld met water en begroeid met bijzondere planten. Je vindt er nu een afwisselend landschap met een eikenberkenbos, een rietveld, wilgenstruweel, een stukje heide en een oude hoogstamboomgaard. Vogels, libellen en amfibieën nemen er met plezier hun intrek. Dus zeker een bezoek waard!

Paradijs voor planten, amfibieën en insecten

Door de onderliggende kleilaag heeft Kooldries-Hoofsweer een zeer dynamisch systeem van uitdrogen en vernatten. Eén derde van Kooldries-Hoofsweer is ontoegankelijk omdat het waterpeil sterk schommelt. Tijdens de droge zomers zakt het water weer en ontstaan waterpartijen, dammetjes en zacht glooiende oevers. Een ideale biotoop voor zeldzame planten als de naaldwaterbies, kleine en ronde zonnedaauw. De diversiteit van Kooldries-Hoofsweer trekt heel wat dieren aan. Zo leven er veel libellen, vlinders en amfibieën. Voor de zeldzame kamsalamander is het gebied zelfs Europees habitatrichtlijngebied.

Rijk vogelgebied

Kooldries-Hoofsweer is voor heel wat vogels een belangrijk broedgebied. Op en naast het water broeden zwemvogels als de dodaars. In het eiken-berkenbos maken spechten, boomklevers, wielewalen en soms ook boomvalken hun nestje. Aan de kijkwand bij de grote plas in Hoofsweer kun je ongestoord vogelspotten.

Alpenwatersalamander en kamsalamander (foto: Peter Block)

Waardevolle poelen en bossen (foto: Peter Block)

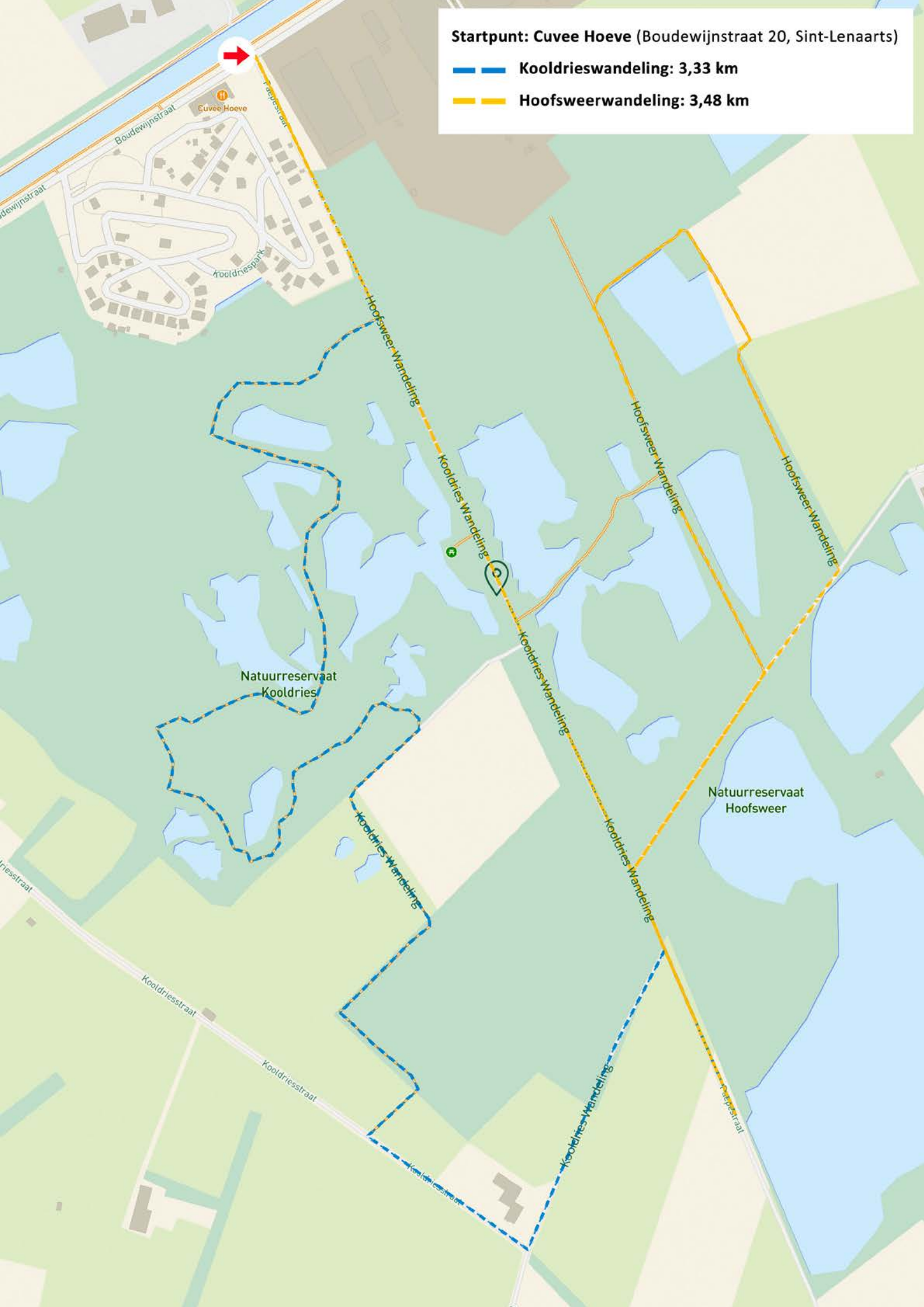
Praktisch

- In beide gebieden is er een **bewegwijzerde wandeling**: Kooldries heeft bordjes met een blauwe pijl (3,30 km), in Hoofsweer is het een gele pijl (3,50 km).
- **Start**: taverne Cuvée, Boudewijnstraat 20, Sint-Lenaarts. Daar kan je parkeren.
- Suggestie voor het **openbaar vervoer**: neem de trein naar Station Noorderkempem. Daar stap je op bus 59 richting Oostmalle tot halte Sint-Lenaarts Bremstraat. Van daar is het 15 minuten stappen tot de start, richting kanaal, daar naar links en dan ben je al in de juiste straat.
- Het natuurgebied is enkel toegankelijk voor wandelaars en de onverharde paden zijn niet wieltesvriendelijk.
- Honden enkel aangelijnd toegelaten.
- Voorzie aangepast schoeisel bij regenweer.

Startpunt: Cuvee Hoeve (Boudewijnstraat 20, Sint-Lenaarts)

— Kooldrieswandeling: 3,33 km

— Hoofsweerwandeling: 3,48 km

Word vrijwilliger

Wij nodigen je van harte uit op ons Natuur.Marktcafé

Wil je je vrije tijd nuttig besteden? Wil je iets betekenen voor de natuur in onze stad? Wil je vanaf 2026 meewerken aan ons project Natuurhuis Brialmont? Word dan vrijwilliger bij Natuurpunt Antwerpen stad, en maak mee het verschil!

De vrijwilligers zijn het kloppende hart van onze afdeling. Zij nemen het initiatief en zorgen voor beheer, monitoring, vogeltellingen, gidsbeurten, en zoveel meer.

Er is werkelijk voor elk wat wils! Van noeste arbeid in de natuur tot warme soep maken voor die natuurwerkers, planten en diersoorten inventariseren, (school-)groepen rondleiden, pinten tappen en koffietjes serveren in onze toekomstige cafetaria, ...

Of je nu alle dagen in het getouw wil zijn of één keer een halve dag per jaar, je bent van harte welkom.

Je hoeft niet voor alles ervaring of voorkennis te hebben. Iedereen is welkom en kan zich nuttig maken!

Interesse? Kom op één van de eerstvolgende data naar ons Natuur.Marktcafé en we vertellen je bij een drankje alle mogelijkheden!

Datum Natuur.Marktcafé	Uiterlijk inschrijven op
Zaterdag 15 maart 2025	Zondag 2 maart 2025
Zaterdag 26 april 2025	Zondag 20 april 2025
Zaterdag 10 mei 2025	Zondag 4 mei 2025

We starten telkens om 10.30 uur en einde is voorzien rond 12.30 uur

Inschrijven is verplicht via secretariaat@natuurpuntantwerpenstad.be

Je ontvangt dan een bevestigingsmail waarin je ook de locatie van het Natuur.Marktcafé kan terugvinden.

Wist je dit? Je vindt onze meest actuele vacanatures op giveaday.be !

1000-soortenweekend Schijnvallei: save the dates!

13, 14 en 15 juni 2025

De regionale vereniging Natuurpunt Schijnvallei organiseert een '1000-soortenweekend' in de drie lokale Natuurpuntafdelingen (Voorkempen, Schijnbeemden, Antwerpen Stad), met focus op de riviervallei van het Groot Schijn.

Hoofdbedoeling is om de aanwezige biodiversiteit beter in kaart te brengen door het inschakelen van het brede publiek en specialisten. Tegelijk hopen we mensen de aanwezige natuur te laten ontdekken door zowel zoektochten op te zetten, als informatieve natuuractiviteiten aan te bieden.

Een volledig programma volgt later en zal te raadplegen zijn via de bijgevoegde QR-code, maar zeker zijn alvast een nachtvlinderactiviteit met lichtval, een vleermuizenwandeling, een vogelwandeling, een spinnenwandeling, een visseninventarisatie in het Schijn,...

De Schijnvallei is interessant omdat ze als 'groene vinger' van de stad Antwerpen tot in de ecoregio van de (Voor)kempen loopt. We zijn dan ook erg benieuwd welke interessante soorten ons 1000-soortenweekend uiteindelijk aan het licht zal brengen.

Interview met Kris De Smyter

Tekst: Marc Van Outryve

Kris is een trouwe beheerder van ons natuurdomein Wolvenberg. Wekelijks staat ze er enthousiast paraat.

Hoe ontstond je interesse voor de natuur, Kris?

Toen ik 16 jaar was trok ik graag de wijde natuur in, vanuit onze woonplaats in Borsbeek. Met mijn bloemengids in de hand leerde ik bloemen determineren en hun habitat herkennen. Later ontmoette ik een collega op het werk, die lid was van Natuurpunt. We deden samen leuke natuurexcursies en ik nam soms deel aan het natuurbeheer van de afdeling in Schilde. Mijn zoontje mocht er enthousiast helpen bij de jaarlijkse paddenoverzet.

In 1997 verhuisden we naar Borgerhout en daar kwam ik helaas minder in contact met de natuur. Als schoolbibliothecaris las ik wel interessante natuurboeken, die mijn belangstelling verder aanwakkerden.

Hoe ben je actief bij onze Natuurpuntafdeling Antwerpen stad (NAS)?

In 2015 nam ik contact op met NAS en leerde zo wijlen Erik Molenaar kennen. Hij was conservator en bezieler van ons natuurdomein Wolvenberg. Zijn plantenkennis was fenomenaal, ik heb veel van hem geleerd. Ik werd lid van zijn beheerteam en was blij elke zondagmorgen in de vrije natuur te kunnen werken. Voor de mannen was het aanvankelijk wel wennen aan de eerste vrouw in hun team.

Na een tijdje nam ik de taak op mij om het natuurdomein schoon te houden en te ontdoen van alle afval. Dit is niet de kerntaak van natuurbeheer, maar wel onontbeerlijk in een dichtbevolkte stad als Antwerpen. De laatste jaren wordt in Wolvenberg veel bouwafval gedumpt, ook voedselresten en zelfs plastic urineflessen van chauffeurs. Gelukkig helpen ook andere vrijwilligers, zoals Muharrem Kaya, op mijn wekelijkse schoonmaakronde. Af en toe krijg ik discussies met hondenbaasjes, die hardnekkig vergeten hun viervoeter aan te lijnen en zo fauna en flora verstoren. Maar de meeste wandelaars waarderen ons werk en komen soms een vriendelijk praatje slaan.

Heb je tips om Antwerpen te vergroenen?

Er moet meer groene ruimte komen in de stad, zeker in Borgerhout binnen de Ring. Dat ondervind ik dagelijks. Het is bewezen dat gebrek aan natuur in de buurt een negatief effect heeft op de mensen. Men moet bouwbedrijven verplichten om bij elk bouwproject in de stad voldoende bomen, planten en bloemen te voorzien. Een klein grasveld rond het gebouw is onvoldoende. Geveltuinen en groendaken zijn een stap in de goede richting. Ook onze stadstuinen zijn belangrijk, tenminste wanneer er inheemse planten in groeien. Als je zorgt voor een goed bodemleven, kan je er zelfs groenten in kweken.

Kris aan het werk in het natuurreserveaat Wolvenberg

Aanbevelingen voor onze leden, Kris?

Volg eens een natuurscursus, lees een boek over permacultuur, raadpleeg www.waarnemingen.be. Leer de stadsbomen kennen, zoek op wat tussen de straatstenen groeit. Krijg voeling met de natuur. Ons Natuurhuis in Park Brialmont zal een prima hefboom worden om de natuur in onze stad beter te leren kennen en waarderen.

Lezing
‘De vogels van Antwerpen-stad’
door Chantal Van Gool
 ter gelegenheid van de jaarlijkse ledenbijeenkomst
 Natuurpunt Antwerpen Stad

Wanneer: vrijdagavond 7 maart 2025
Waar: de kelder van De Groene Waterman
 (Wolstraat 7, 2000 Antwerpen)

Programma:
 19u30: bondig jaaroverzicht en verkiezing
 van het nieuwe bestuur
 20u00: spreekbeurt ‘De vogels van Antwerpen-stad’
 20u30: einde spreekbeurt en mogelijkheid
 tot het stellen van vragen
 20u45: gezellige drink

Mail ons op secretariaat@natuurpuntantwerpenstad.be
 om je aanwezigheid te bevestigen.

Tot dan!

Onvolwassen koekoek (foto: Chantal Van Gool)

Koekoek

Tekst: Brandon Helsen

De koekoek dankt zijn naam aan het geluid dat hij nabootst – een zogenoemde onomatopoeë. Deze vogel is veel meer dan alleen zijn geluid.

Herkenning

De koekoek kan op het eerste gezicht worden verward met een sperwer door zijn witte buik met zwarte bandering. Mannetjes zijn blauwgrijs van kleur, terwijl vrouwtjes zowel een grijze als een bruine variant kennen. Ze zijn 30-36 cm groot, met spitse vleugels en een lange staart. Door de evolutie heen is de koekoek op een sperwer gaan lijken, omdat dit sperwerkleed van pas komt in de broedtijd.

Broedgedrag

Het vrouwtje staat bekend om haar sluwe broed tactiek en wordt daarmee ook wel een broedparasiet genoemd. Je kent vast en zeker het versje wel dat begint met 'In mei leggen alle vogels een ei'. Al klopt het vervolg niet helemaal, want de koekoek legt wel degelijk een ei, maar ze doet dit in het nest van een andere vogel, de zogenoemde waardvogel. Dat is de naam voor de vogel die de koekoek gebruikt om haar eieren uit te broeden. Elke koekoek is gespecialiseerd in één waardsoort, waarbij de eieren sterk lijken op die van de pleegouder. Deze soorten zijn altijd insecteneters, aangezien het koekoeksjong geen ander voedsel verdraagt. Favoriete waardvogels zijn kleine zangvogels zoals de heggemus, graspieper of kleine karekiet, zelfs een winterkoning ontsnapt niet aan deze listige broedparasiet. Opvallend is dat deze vogels een stuk kleiner zijn dan de koekoek. Deze haalt een ei van de waardvogel uit het nest en legt haar eigen ei in de plaats, dit alles in een tiental seconden. Zo parasiteert ze wel tot 25 nesten. Hier stopt het verhaal nog niet. Wanneer het koekoeksjong geboren wordt, werkt het de andere eieren of kuikens uit het nest, zodat het de volledige aandacht kan opeisen.

Leefgebied

De koekoek overwintert in de regenwouden van het Congobekken in Afrika. Hij komt voor een kleine drie maanden naar ons land rond midden april en is dan vooral te vinden in halfopen landschappen zoals moerasgebieden, heide en cultuurlandschappen. Afgelopen zomer werd

Volwassen koekoek (foto: Chantal Van Gool)

de koekoek voor de allereerste keer gehoord tijdens de vogeltelling in Wolvenberg. In totaal vermeldt waarnemingen. be een 7-tal waarnemingen in de binnenstad sinds 2010, waaronder één exemplaar dat gewond raakte door tegen een venster te vliegen.

Voedsel

Het dieet bestaat vooral uit rupsen aangevuld met insecten en de eieren van zijn waardvogels. Door een extra dikke beschermende maagwand kan de koekoek zelfs giftige harige rupsen eten, waar andere vogels liever afstand van houden. De haren van de rups worden tot een braakbal geproduceerd.

Verspreiding en aantal

De koekoek komt wijdverspreid voor in Vlaanderen, maar het aantal neemt erg snel af. Dit wordt het sterkst opgemerkt in landbouwgebied. Dezelfde trend wordt gezien in Nederland en Wallonië, mede door afname van waardsoorten. Ook intensief gebruik van pesticiden zorgt voor een forse daling in het aanbod van dikke rupsen.

Natuurwandelingen in het Antwerpse door de VMPA (Vereniging voor Milieueducatie Provincie Antwerpen)

- 29/03/2025 om 08u00. Vogels leren ontdekken. Boekenbergpark (Parkingang Gouverneur Holvoetlaan, Deurne)
- 06/04/2025 om 10u00. Geologie en bedreigingen Ertbrugge. Ertbrugge (Hoek Schotensesteenweg - Ertbruggelaan, Deurne)
- 12/04/2025 om 09u00. Elke vogel zingt zijn eigen liedje. Fort 4 - Mortsel (Hoofdingang Fort 4 Krijgsbaan 212, Mortsel)
- 20/04/2025 om 10u00. Natuur op haar paasbest. Hof van Leysen (Naast Café Kamiel, Markgravelei 90, Antwerpen)
- 04/05/2025 om 10u00. Wat kunnen we leren van de natuur. Fort 4 - Mortsel (Hoofdingang Fort 4 Krijgsbaan 212, Mortsel)
- 24/05/2025 om 14u00. Hoe zijn bomen ontstaan? Middelheim (Terras Middelheim, Middelheimlaan 61, Antwerpen)
- 25/05/2025 om 14u00. De zomer komt eraan. Fort 3 - Borsbeek (De Watertoren, Jozef Reusenslei 3, Borsbeek)
- 09/06/2025 om 14u00. Bloemenpracht en stilte op het kerkhof. Park Groot Schijn (Master Schmidthoeve, aan Skatepark, Ruggeveldlaan 488/9, Deurne)

Tenzij anders vermeld, melden wandelaars zich gewoon aan op de vertrekplaats van de respectievelijke wandeling en is inschrijven niet verplicht. Voor meer info: vmpa-antwerpen-centrum@vmpa-vzw.be of via 0470-13 60 24.

VANUIT 'T STAD DE NATUUR IN? MET EEN FIETS VAN DE GEUS BEN JE ER ZO!

Al 40 jaar zijn wij jouw fietsenwinkel in en rond Antwerpen. Met welke fiets trek jij de natuur in: de stadsfiets, e-bike, reisfiets, gravelbike, racefiets, bakfiets of vouwfiets? Bij Fietsen De Geus helpen we je kiezen.

PLAN EEN GRATIS
TESTRIT IN EEN VAN
ONZE 4 WINKELS

Voor elke verkochte fiets planten wij, samen met Go Forest, één boom. Dit komt neer op circa 3.500 bomen per jaar! Waarom wij dit doen lees je op fietsendegeus.be/go-forest.

ONTDEK ONS GAMMA
EN ALLE FILIALEN OP

[FIETSENDEGEUS.BE](https://fietsendegeus.be)

Klimop

Tekst: Marc Van Outryve

Klimop kennen we allemaal. Toch valt er heel wat meer over te ontdekken dan je zou vermoeden.

Klimop met gelobde bladeren (foto: Eline Anthierens)

Een bijzondere plant

Klimop (*Hedera helix*) is in onze streken de enige inheemse soort van de hele klimopfamilie. Er worden wel cultivars van deze klimop gekweekt met groene, gele of wit gevlekte bladeren. In de natuur tref je ook Ierse klimop aan, een grootbladige klimopsoort met stervormige beharing onderaan het blad. Dit is een invasieve exoot, die ook veel minder insecten aantrekt. Bij inheemse klimop hebben klimmende of over de grond kruipende takken 3-5-hoekig gelobde bladeren. Maar de takken die boven het steunoppervlak uitsteken of daarvan afstaan hebben eironde, puntige bladeren. Enkel op die stengels ontwikkelen zich ook bloemen. Klimop neemt geen voedingsstoffen op uit de planten waaraan hij zich vasthecht, hooguit is hij een wortelconcurrent. Oude muren met poreuze voegen kunnen op lange termijn wat schade ondervinden, gebouwen met een stevige voeging niet. Klimop bloeit in de herfst en draagt vruchten in de lente, wat je in onze klimaatzone helemaal niet verwacht. Mogelijk stamt hij uit een vroegere warmere periode waarin de aardkorst gevormd werd en de plant zich moest aanpassen aan een warmer klimaat.

Redder in nood

Bloeiende klimop is voor veel insecten in de herfst een rijke bron van nectar en stuifmeel, omdat er dan weinig andere planten bloeien. Zo is hij een redder in nood. De bloemen zijn vrij klein en vallen door hun groene kleur weinig op. Ze ruiken echter licht naar rottende vis, wat vooral vliegen aantrekt die gewoonlijk op mest leven. De bovenstandige schijf, met op de rand meeldraden en kroonbladen, scheidt nectar af die vlot bereikbaar is voor kortsnuitige insecten. Zo zorgen bijen, hommels, vliegen, zweefvliegen en kevers intussen ook voor de bestuiving.

In het dichte klimopstruweel overwinteren dagvlinders zoals gehakelde aurelia. Bepaalde wandelende takken lusten de altijd groene klimop. Klimop is de waardplant van het boomblauwtje, waarvan de rupsen zich te goed doen aan klimopbladeren.

Klimopbloemen (foto: Benjamin Massa)

Met zijn dicht gebladerte is klimop een goede slaap- en schuilplaats voor vogels. Heggenmus, merel, winterkoning en grauwe vliegenvanger maken er hun nest. De vruchten worden in het voorjaar door merels, spreeuwen, houtduiven en kwikstaartjes gretig verorberd.

Symbool van liefde en eeuwigheid

Door de hechtwortels waarmee klimop zich vastmaakt aan bomen of muren is de plant een symbool voor omhelzende liefde, verbondenheid en trouw. Een krans van klimop door vrouwen op het hoofd gedragen vertolkt geluk. In het oude Griekenland kreeg een bruidspaar klimoprانken als teken van eeuwige liefde. De altijd groene plant heeft sedert de oudheid ook een symbolische waarde van eeuwigheid. Op grafstenen wordt ze aldus gebruikt als zinnebeeld van onsterfelijkheid.

KLIMOP	
Wetenschappelijke naam	<i>Hedera helix</i>
Familie	Klimopfamilie (<i>Araliaceae</i>)
Voorkomen	klimmend op bomen en muren met hechtwortels bodembedekkend in voedselrijke loofbossen
Hoogte	tot 30 m
Bladeren	altijd groen, leerachtig 3-5-lobbig op steriele takken eirond en puntig op takken met bloemen
Bloeiperiode	september-december
Bloeiwijze	trosvormige schermen, kleine bloemen 4-5 geelgroene kroonbladen
Vrucht	maart-april; steenvrucht
Verspreiding	zaden via vogels

Activiteitenkalender

MAART – APRIL – MEI 2025

Voor de volledige agenda en de meest recente info zie www.natuurpuntantwerpenstad.be

Maart 2025

3 **Cursus 'Ik word Wolvenberger', 5 theorielessen en 6 excursies**

VOLZET. Start 17 februari. Alle info hierover: <https://www.natuurpuntantwerpenstad.be/events/>
Inschrijven en info via: <https://www.natuurpunt.be/agenda/ik-word-wolvenberger-19635>

7 **Jaarlijkse ledenbijeenkomst Natuurpunt Antwerpen Stad/AV**, in De Groene Waterman, Wolstraat 7, 2000 Antwerpen. Meer info op onze website en sociale media

15 **Natuur.Marktcafé**, in 't Oud Kapelleke, Ferdinand Coosemansstraat 127, 2600 Berchem Van 10u30 tot 12u30. Inschrijven verplicht via secretariaat@natuurpuntantwerpenstad.be Meer info in dit blad op p. 10

April 2025

6 **Inheemse plantenmarkt**: plantenverkoop van inheemse en deels autochtone planten. Meer info op onze website en sociale media. Zie ook p. 3

Mei 2025

9 **Try-out 'Applaus voor de natuur'** door Dirk Draulans Conferentiezaal van GC 't Gasthuis, Turnhoutsebaan 199, 2110 Wijnegem Aanvang om 20u Inschrijven en info via: <https://www.natuurpunt.be/agenda/try-out-applaus-voor-de-natuur-dirk-draulans-20595>

Juni 2025

1 **Hommelzoektocht in de Wolvenberg**

Afspraakplaats: ingang Brialmontpark/ Wolvenberg, Binnensingel g/n, 2600 Berchem, hoek Grote Steenweg/Singel tegenover het Crelan-gebouw
Van 14u00 tot 16u30, gratis
Inschrijven via: <https://www.natuurpunt.be/agenda/hommelzoektocht-in-de-wolvenberg-20888> Meer info volgt op onze website en sociale media

DE STADSMUS Uitstappen

zondag 23 maart: Bazelse polder: de eerste broedvogels, afspraak aan Kallebeekveer in Hemiksem om 8u30 (bereikbaar met waterbus om 8u aan Steenplein naar Hemiksem), halve dag: 8u00 - 13u15, info en inschrijven via website

zondag 27 april: Molsbroek (per trein!), hele dag: info en uren via website

zondag 18 mei: Nachtegalenwandeling in de Oude Landen (startplaats aan station Noorderdokken), halve dag: 8u - 12u, info en inschrijven via website

zondag 8 juni: Zouweboezem: bijzondere broedkolonies (carpooling, afspraak Flix-bushalte Borsbeeksebrug), hele dag: info en inschrijven via website

Meer info op: <https://www.natuurpuntantwerpenstad.be/events/>

Fb: <https://www.facebook.com/destadsmus>

DE STADSMUS Vogeltellingen

(iedere eerste zondag van de maand van 8u30 tot 11u00)

02 maart: Stadspark. Samenkomst hoek Van Eycklei/Quinten Matsijslei

30 maart i.p.v. 6 april: park Prieel. Samenkomst ingang Spoorwegstraat

04 mei: Brialmontpark. Samenkomst voetgangersbrug, kant Singel

01 juni: Nachtegalenpark. Samenkomst ingang Beukenlaan t.o.v. park Den Brandt

Slaaplaatsstelling halsbandparkieten 22 maart van 18u15 tot 19u30

Samenkomst: aan de boom t.h.v. afrit Singel/Plantin Moretuslei, Antwerpen

Aanmelden gewenst via vogelwerkgroep@natuurpuntantwerpenstad.be

Meer info op onze website <https://www.natuurpuntantwerpenstad.be/events/>

Fb: <https://www.facebook.com/destadsmus>

BEHEER WOLVENBERG

Op zondag van 9u30 tot 12u00

Meer info en beheerdata op: <https://www.natuurpuntantwerpenstad.be/events/>

Afspraakplaats: container hoek Posthofbrug/Singel

Stevig schoeisel en kledij die tegen een stootje kan. Werkhandschoenen krijg je ter plekke.

Voor wie het zou vergeten zijn: hernieuw je lidmaatschap!

Help ons om ook in 2025 de natuur in onze stad te beschermen en uit te breiden.

Schrijf je lidgeld (€38 voor het hele gezin) over op rekeningnummer BE17 2300 0442 3321 van Natuurpunt, met vermelding van je naam, lidnummer en adres.

Alvast hartelijk bedankt!

Het vrijwilligersteam van Natuurpunt Antwerpen Stad